

PREDSTAVENIE KLASICKEJ LITERATÚRY TEENAGEROM: EL ÁRBOL DE LOS CLÁSICOS - PROJEKT Z VIZUÁLNEJ PERSPEKTÍVY

Ak sa nezažne iskra, je to škoda; no my nečítame klasiku z povinnosti alebo z úcty, čítame ju len z lásky.

Italo Calvino, Why Read the Classics? (Prečo čítať klasiku?)

Milí priatelia,

Veľmi ma teší, že som s vami v Bratislave, a že sa opäť zúčastňujem tejto dôležitej diskusie. Chcem poďakovať organizátorom konferencie a najmä pani Timotei Vráblovej, že vždy stojí na strane čítania.

Verím, že už nikto nepochybuje o dôležitosti skorého predstavenia kníh mladým čitateľom a aj tým najmenším. Prvé a najdôležitejšie stretnutie medzi knihami a nami sa istotne odohráva počas prvých mesiacov a rokov v rodine, a má silný vplyv na náš vývin v detstve.

Bez ohľadu na farebné fotografie mladých rodičov a detí, na ktorých sa z kníh spoločne tešia,

všetci vidíme na našich facebookových stránkach každý deň, že v našej spoločnosti stále pretrváva nepopierateľná čitateľská kríza. Súčasní teenageri a mladí ľudia majú tendenciu čítať čoraz menej a menej, a to napriek tomu, že majú s čítaním v ranom veku spojenú radostnú skúsenosť. S týmto predpokladom sa stretáva práca akéhokoľvek odborníka v oblasti vzdelávania v dnešnej dobe. Je to fakt, ktorý je desivý. Psychologickí výskumníci zverejnili dopad tzv. „dotykového čítania obrazovky“ na štruktúru ľudského mozgu spolu so zahanbujúcimi štatistikami. Predmetom ich pozorovania bolo, že zmeny v našej DNA, ktoré priniesli storočia aktívneho čítania do našej štruktúry, sa za posledné desaťročie anulovali. Jedna z najzaujímavejších prezentácií počas posledného ročníka konferencie, ktorú prezentovala pani Ľudmila Hrdináková, bola venovaná tejto téme. Takže otázka pre nás teraz je, ako podnietiť mladistvých, aby pokračovali v čítaní kníh, pričom otázka nie je, či to za to stojí.

Dnes by som sa chcela zamerať na projekt *El Árbol de los Clásicos* z Oxford University Press, v Madride. *El Árbol de los Clásicos* (Strom klasiky) je séria klasických textov prispôbena pre konkrétnu stredoškolskú výučbu v Španielsku.

Bola som súčasťou tohto projektu počas posledných troch rokov ako ilustrátorka trojrozmerných obrázkov na obaly kníh, takže problémy a výzvy pri prezentovaní upraveného klasického textu pre dospelávajúce publikum prichádzajú ku mne cez viditeľné spektrum vizuálneho.

Štúdium literárneho a kultúrneho dedičstva človeka je nemysliteľné mimo kontext obdobia, v ktorom sa odohráva, a bez zohľadnenia špecifickosti vnímania adresáta. Preto je ilustrácia a grafický dizajn obalov série *El Árbol de los Clásicos* neoddeliteľnou súčasťou celkovej koncepcnej stratégie tímu ochotného predstaviť majstrovské dielo španielskej a svetovej klasiky súčasným španielskym teenagerom. Prečo deti začnú čítať menej, keď dospelávajú? Podľa výskumu Oxfordského redakčného tímu, študenti vo veku od 12 do 16 rokov vyhlásili, že majú veľmi malý záujem o knihy, ktoré musia čítať v rámci svojho školského vyučovania. Ak sa pokúsime zhrnúť ich vysvetlenie prečo, odpoveď by vyznela aj ako otázka: *Čo to má čo do činenia s mojim životom, s mojou realitou a so mnou?* Inými slovami: *Súvisí to s mojim skutočným životom?*

„Ak sa nezažne iskra, je to škoda; ale my nečítame klasiku z povinnosti alebo z úcty, ale len z lásky.“ Tieto slová patria Italovi Calvinovi a moji španielski kolegovia v nich našli niečo, od čoho sa odrazili. Rozhodli sa, že urobia všetko pre to, aby prepojili klasiku s realitou moderných španielskych mladých ľudí, pretože vedia, že milujeme to, čomu rozumieme a s čím sa vieme stotožniť, porovnávať a v čom sa vieme rozpoznať.

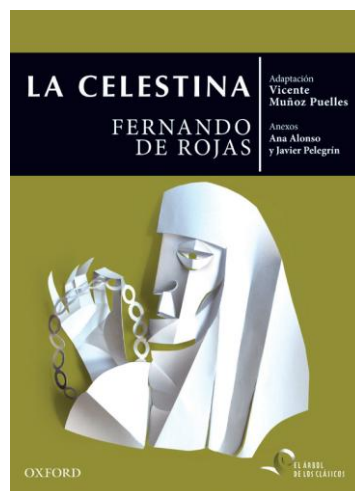
El Árbol de los Clásicos vidí dedičstvo klasických autorov odlišne. Cieľom je dosiahnuť dostupnosť, zachovať hodnotu, vyvolať zvedavosť a túžbu po poznaní tým, že čitateľovi sa predstaví literárny obsah, ale aj jeho historický a spoločenský kontext, v porovnaní s ich vlastnou prítomnosťou. Cez analýzy, poznámky pod čiarou a prílohy s vizuálnymi a textovými historickými údajmi o knihe, ale aj prostredníctvom digitálnych workshopov, aktivít na sociálnych sieťach a dokonca rozšírenou realitou, večná klasika je prezentovaná ako nikdy predtým. Toto je pohľad na náš grafický koncept, ktorého hlavnú časť tvorí dizajnér Emil Markov, ktorý je umeleckým riaditeľom projektu a autorom loga kolekcie.

Veríme, že vizuálna technika použitá pri vytváraní obrázkov na obaloch kníh sa s našimi cieľmi zhoduje najviac. Biele taktilné predmety sú v kontraste s jasným pozadím, čo zaujme a pritiahne čitateľa, keďže mu ponúka niečo kuriózne a do určitej miery nekonvenčné: alternatívnu citlivosť v súčasnom digitálnom svete. Okrem toho, zbierka jasne vyniká spomedzi ostatných zbierok klasiky vzhľadom na svoj odlišný a emocionálne pôsobiaci obal. Obrázky sa nespoliehajú na ilustračnú špecifickosť. Zobrazujú tzv. vizuálne zhrnutie autorovho posolstva, (často cez obrázok, ktorý sa už stal vizuálnym symbolom pre dané literárne dielo), a pomáha čitateľovi priradiť mu obdobie, kedy bol text napísaný.

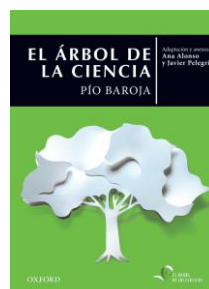
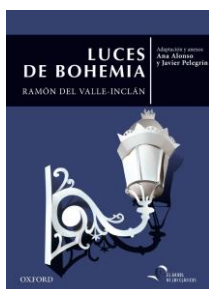
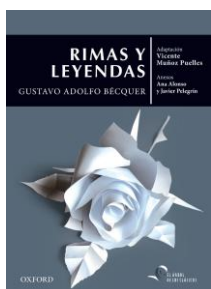
Vizuálne zhrnutie pre každú publikáciu bolo rôzne počas prvého obdobia našej práce v roku 2015, kedy sme pripravili 10 hlavných titulov. Niektoré moje návrhy, napr. návrhy pre Shakespearovho Hamleta, príbehy o kráľovi Artušovi, či pre Homérove a Vergíliove diela, vyhodnotili členovia redakčného tímu okamžite ako výstižné. Pre iné som musela vytvoriť viac ako jednu stránku dlhý zoznam plastík a pripraviť sériu variácií.

Emocionálna náklonnosť členov redakčného tímu k španielskej klasickej literatúre v nich podnecuje túžbu venovať osobitnú pozornosť k obalom a vzhľadu niektorých titulov. To bol dôvod, prečo vizualizácie literárnych diel ako *Sevillský zvodca*, ktorého napísal Tirso de Molina, alebo *Celestina*, ktorú napísal Fernando de Rojas, boli pre nás najväčšou výzvou. Tzv. rekord v počte variácií dosiahol dielo *Život Lazarilla z Tormesu*, keďže dosiahol najviac návrhov na obal knihy, kým sme sa dohodli nakoniec na jednom z mojich prvých návrhov.

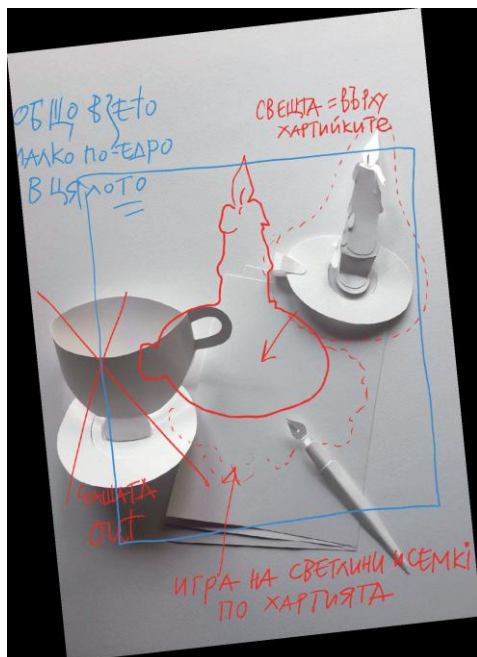
V súčasnosti náš pracovný archív odkladá v malej galérii nezrealizované obaly na knihy, z ktorých sme sa všetci niečo naučili.

Počas druhej etapy vývoja tohto projektu, ktorá sa konala v roku 2017, sme pripravili na publikáciu 5 nových kníh.

Priali sme si cez ne udržať víziu sérií, pričom sme k nim pridali nové obrázky a významy. Samozrejme, týmto pribudli aj nové obrázky v už spomenutom vizuálnom archíve.

Počas môjho pracovného procesu sa zvolený skutočný predmet adaptuje, podobne ako textový obsah. Pozorujem ho, zoznámim sa s ním počas toho ako kreslím a potom ho stvárnim cez papier. Nasledujú fotografické snímania papierovej plastiky z rôznych vizuálnych uhlov a pri rozličnom dopade svetla, a potom upravím konečnú kompozíciu.

Pre konečné zobrazenie obalu knihy je veľmi dôležitá vizuálna podpora pozadia. Ale v *El Árbol de los Clásicos* má farba pozadia aj sémantickú hodnotu. Preto je to tiež otázka, ktorú rozoberajú všetci členovia tímu.

Vďaka úsiliu Emila Markova v roku 2016, sa portrét Miguela de Cervantesa objavil na múre na ulici Alcalá de Henares, v Madride, kde sa tento veľký spisovateľ narodil, pričom som mohla vytvoriť obal na knihu *Príkladné novely*. Existencia uvedenej nástennej maľby je uskutočnenie hlavného cieľa nášho projektu: premeniť klasickú literatúru na prirodzenú súčasť každodenného života súčasných mladých ľudí. Dodáva nám to silu veriť, že zbierka *El Árbol de los Clásicos* si nájde miesto v modernej teenagerskej realite, a že bude tiež žiť samostatne svoj vlastný život.